

APOSTOLAT LAIKA

1. Razjašnjenje pojmova

Da bismo što bolje shvatili temu, potrebno je najprije uočiti značenje riječi: APOSTOL, APOSTOLAT, LAIK.

Riječ APOSTOL često se upotrebljava već od početka kršćanstva. Dolazi od grčke riječi *apostéllo*, što znači odašiljati, poslati. U prvotnom smislu apostol znači poslanik, vjerovjesnik, jedan od dvanaestorice Kristovih učenika. U prenesenom smislu kaže se da je apostol svaki vjesnik, glasnik, propovjednik, učitelj, pionir, revnosni zastupnik neke ideje.¹ U trogrom smislu apostol je poslanik Božji (Lk 11, 49; Otk 18, 20), dvanaestorica koji su izabrani iz broja Kristovih učenika i koji su poslani da u ime Kristovo propovijedaju Evanđelje (Mk 3, 14; 6, 6—13; Mt 28, 19 sl.; 1 Kor 3, 9; 1 Sol 3, 2). Apostol u tom strogom smislu dakle uključuje i *poslanje* sa strane onoga u čije ime dotični nastupa i koga on zastupa. Nekada je to izraženo i službenim pismima (usp. Dj 9, 2; 28, 21; 15, 22; 11, 30; 13, 3; 1,4 26; 2 Kor 8, 22 sl.). Stoga apostolu pripada ista čast kao i onomu tko ga šalje (Mt 10, 40). Ako apostol ni od koga nije poslan, nego nastupa u svoje ime, on je lažni apostol (2 Kor 11, 13).

Isus kao Božji poslanik — apostol (Heb 3, 1) nije svoje apostolstvo predao samo Dvanaestorici nego i drugoj sedamdeset i dvojici učenika (Lk 10, 1). Dvanaestorica pak apostolsku službu povjeravaju i drugima, svojim suradnicima i nasljednicima. Svaki Kristov sljedbenik, posebno biskupi i svećenici, ujedno su i apostoli u širem smislu riječi, jer su kao takvi dužni sudjelovati u apostolatu Crkve nasljedujući Dvanaestoricu i ostale apostole Pracrkve u njihovoj apostolskoj revnosti.²

APOSTOLAT je u užem smislu vršenje službe apostola, vjerovjesnika ili stalno nastojanje oko unaprijeđenja vjere; a u širem smislu apostolat je zalaganje za bilo koju ideju. Mi ovdje govorimo o apostolatu u užem smislu, tj. o nastojanju oko unaprijeđenja vjere.

Iako »apostolska služba« prvotno označuje apostolat dvanaestorice apostola i apostolsku službu apostola Pavla, ona u širem smislu označuje i apostolsko poslanje Crkve kao takve i svih njezinih članova. *Apostolat Crkve* označuje evangelizaciju i konsekraciju ljudi što Crkva vrši preko biskupa, svećenika i svih ostalih svojih članova. Svrha je dakle apostolata Crkve da kroz svu povijest vodi ljude vječnom spasenju propovijedanjem Evanđelja i dijeljenjem sakramenata. Koncil to ističe slijedećim riječima: »Crkva se rodila zato da šireći posvuda na zemlji kra-

¹ Usp. B. KLAJČ, *Veliki rječnik stranih riječi*, Zora, Zagreb 1972, str. 85.

² Usp. XAVIER LÉON — DUFOUR, *Rječnik biblijske teologije*, KS, Zagreb 1969, 27—31; T. ŠAGI — BUNIĆ, *Povijest kršćanske literature*, I, KS, Zagreb 1976, str. 49, 83, 140.

ljevstvo Kristovo na slavu Boga Oca, sve ljude učini dionicama spasosnog otkupljenja i da se po njima sav svijet doista upravi ka Kristu. Svaka djelatnost mističnog Tijela usmjerena prema tom cilju zove se apostolat, koji Crkva vrši po svim svojim udovima, dakako na različite načine; kršćanski je naime poziv po svojoj prirodi također i poziv na apostolat« (AA 2).

Premda je vječno spasenje ljudi konačni cilj Kristova otkupiteljskog djela i apostolata Crkve, ipak ono ne isključuje već uključuje »i izgradnju sveukupnog vremenitog reda« (AA 5). Stoga apostolat Crkve ima u vidu ne samo vječno spasenje ljudi već i usavršavanje vremenitog reda, »kao što su dobra života i obitelji, kultura, ekonomija, umijeća i struke, ustanove, političke zajednice, međunarodni odnosi i slično« (AA 7).

LAIK dolazi od grčke riječi *laós*, što znači narod, puk. Od toga i pridjev *laikós*, pučanin, član naroda, i imenica *laikat* — stanje onoga koji je laik. U crkvenom jeziku, već od ranokršćanskih vremena, laik je čovjek koji ne pripada kleričkom, odnosno svećeničkom staležu, nego je obični kršćanin. Od 16. st. kod nas, prema latinskom »laicus« ili talijanskom »laico«, laikom se naziva redovnika koji nije svećenik. U izvancrkvenom govoru laik je nestručnjak, čovjek koji nije versiran u nekoj znanosti ili umjetnosti.³

U vrijeme kad se pod »Crkva« mislilo samo na crkvenu hijerarhiju, »pojmovi, 'laik', 'laički', 'laicizacija' počeli su u svijesti ljudi dobivati sve više značenje nečega što je posve izvan kršćanstva, izvan Crkve, čak izvan same religije. Neki su pod riječju 'laičko' mislili naprosto na nešto što nema s Bogom nikakve veze, čak nešto naprosto bezbožno, ateističko. Takav je razvoj stvari dakako bio loš i poguban.«⁴ Zbog takvog mentaliteta je »laik« i prevadčan sa »svjetovnjak«, što — očito nije prikladno da bi se s tim izrazom označilo vjernika i člana Crkve koji ne pripada kleričkom staležu.

Michael Schmaus, Walter Dirks i neki drugi smatraju da naziv »laik« nije podesan da bi se s njim označilo vjernika koji nije klerik, jer taj naziv u izvancrkvenom govoru znači »nestručnjak«.⁵ Smiljani Rendić se također ne sviđa naziv »laik« zbog toga što je kler nekada pod tim nazivom podrazumijevao ne samo vjernika koji nije klerik već i, više — manje, koji je maloljetan član Crkve i sluga klera.⁶

Drugi vat. sabor ipak naziva laicima one članove Božjeg naroda koji nisu dionici svetog reda niti pripadaju redovničkom staležu nego su krštenjem združeni u jedno Kristovo tijelo i postali dionici Kristove svećeničke, proročke i kraljevske službe te u Crkvi i u svijetu vrše mi-

³ Usp. J. ŠETKA, Hrvatska kršćanska terminologija, II. izd., Split 1976, str. 146; LEKSIKON JLZ, Zagreb 1974, str. 530; B. KLAJČIĆ, Veliki rječnik stranih riječi, str. 746; T. ŠAGI — BUNIĆ, Povijest kršćanske literature, str. 74, 183—184; M. ZOVKIC, Crkva kao narod Božji, KS, Zagreb 1976, str. 242.

⁴ T. ŠAGI — BUNIĆ, Ali drugog puta nema, KS, Zagreb 1969, str. 181.

⁵ H. ZNIDARČIĆ, Laici i teologija, SVESCI, br. 4—5, str. 92.

⁶ Usp. S. RENDIĆ, O jednoj lijepoj rečenici, SVJEDOČENJE, br. 46 (1970), str. 1.

siju čitavoga kršćanskog naroda (LG 31). Papa Pavao VI. ističe da je laik kršćanin koji je potpuno i istovremeno član crkvene zajednice i vremenitog društva.⁷ U posljednje vrijeme se ističe da je laik kršćanin koji je na poseban način vjerski angažiran u svijetu.⁸

Mi ovdje također pod 'laik' podrazumijevamo kršćanina koji je po vjeri, nadi i ljubavi sjedinjen s Kristom, koji živi u jedinstvu s Crkvom kao član Božjeg naroda i koji je aktivan u Crkvi i u svijetu.

2. Apostolat laika u Crkvi

Nije ispravno reći »laički apostolat«, kako neki govore i pišu. Ne postoji naime »laički apostolat« već »apostolat laika« koji se uklapa u apostolat čitave Crkve (usp. AA 23). »Apostolat je laika sudjelovanje u samoj spasiteljskoj misiji Crkve« (LG 33).

U počecima Crkve angažiranost je laika oko širenja Evandjelja bila vrlo velika. Svi su kršćani bili pravi apostoli. To ističe i Koncil kad kaže: »Koliko je ta djelotvornost (apostolat laika) u prvim počecima Crkve bila samonikla i plodonosna, jasno dokazuje samo Sveto pismo (usp. Dj 11, 19—21; 18—26; Rim 16, 1—16; Fil 4, 3)« (AA 1).

Stvar se, međutim, izmijenila tokom stoljeća. Članovi Božjeg naroda su razdijeljeni u dva staleža: klerički i laički. Stvorio se mentalitet da je evangelizacija stvar samo klerika a ne i laika. Oko 1000. godine, inače hvale vrijedan, kardinal Humbert de Silva Candida reče: »Laici trebaju voditi brigu samo o svojim stvarima, naime o svjetovnim poslovima, a klerici samo o svojim, naime crkvenim. Kao što se klerik ne smije laćati ničeg svjetovnog tako se i laici ne smiju laćati ničeg duhovnog.«⁹

Taj mentalitet vladao je, više — manje, sve do našeg stoljeća. Još je veliki papa Leon XIII. pisao nadbiskupu od Toursa: »Čvrsta je i potpuno jasna činjenica da u Crkvi ima dva po svojoj prirodi potpuno različita staleža: pastiri i stado, tj. vođe i narod. Uloga je prvoga od ovih staleža ljudima upravljati, voditi ih, učiti ih te postavljati za to potrebna pravila. Drugima je dužnost da se prvima podvrgavaju, da ih slušaju, izvršavaju njihove naredbe i poštuju ih.«¹⁰

Čak je početkom našeg stoljeća papa sveti Pio X. u enciklici »Vehe-
menter nos«, u kojoj ustaje protiv francuskih zakona o rastavi Crkve od

⁷ Usp. Ž. BEZIĆ, *Tko je apostol*, HKD sv. Cirila i Metoda, Zagreb 1973, str. 26

⁸ »Pod riječju 'laik' (...) nekada smo obično podrazumijevali obrazovanije i aktivnije vjernike koji nisu bili ni svećenici ni redovnici a sudjelovali su u radu raznih organizacija Katoličke akcije« (R. GRGEC, *Novo i staro*, HKD sv. Cirila i Metoda, Zagreb 1973, str. 35). »Laik je kršćanin vjerski angažiran u svijetu« (Ž. BEZIĆ, *Tko je apostol*, str. 25). »Biti laik u Crkvi znači imati mjesto u Crkvi kao njezin član te izvršavati njezine funkcije gdje god postoji svijet«, naglašava Karl Rahner (cit. kod M. ZOVKIĆ, *Crkva kao Božji narod*, str. 244).

⁹ Cit. kod: F. KLASTERMANN, *Deziderati laika*, SVESCI, br. 9, str. 37.

¹⁰ Cit. na istom mj.

države, jasno istakao: »Jedino kolegij pastira ima pravo i autoritet... da upravlja i vodi. Većina nema nikakvo drugo pravo osim da se prepusti vodstvu i da poput poslušnog stada slijedi svoje pastire.«¹¹

Konačno je papa Pio XII. enciklikom »Mystici Corporis« upozorio na neotuđivo mjesto koje laicima pripada u Crkvi. Još je više to naglasio II. vat. sabor istakavši da »laici stječu dužnost i pravo na apostolat iz samog sjedinjenja s Kristom glavom. Njih, koji su po krstu ucijepljeni u mistično Tijelo Kristovo, po potvrđi ojačani snagom Duha Svetoga, sam Gospodin dodjeljuje apostolatu« (AA 3).

Apostolat laika temelji se dakle na njihovu kršćanskom pozivu koji je » po svojoj prirodi također i poziv na apostolat« (AA 2). Specifičnost apostolata laika proizlazi iz specifičnosti njihova života, naime oni »žive u svijetu, to jest u svim i pojedinim dužnostima i poslovima svijeta i u redovitim prilikama obiteljskog i društvenog života, kojima je kao protkan njihov život. Tu su oni od Boga pozvani da doprinesu, kao iznutra poput kvasca, posvećenju svijeta vršeći vlastitu dužnost, vođeni evanđeoskim duhom, i tako drugima otkriju Krista u prvom redu svijetleći svjedočanstvom svoga života, vjerom, nadom i ljubavlju. Na njih dakle posebnim načinom spada da sve vremenite stvari, s kojima su tijesno vezani, tako rasvijetle i urede da se uvijek vrše po Kristu i da rastu i budu na slavu Stvoritelja i Otkupitelja« (LG 31).

Mnogostruka su dakle područja i načini gdje i kako će laici vršiti svoj apostolat. Koncil ističe da su glavna područja apostolata laika: »crkvene zajednice, obitelji, omladina, društvena sredina, nacionalne i međunarodne organizacije« (AA 9). Od mnogovrsnih načina kako laici mogu vršiti svoje apostolsko djelovanje na prvom mjestu dolazi *osobni ili pojedinačni apostolat*. Taj »apostolat, što ga svatko mora vršiti i koji bitno izvire iz istinskog kršćanskog života (usp. Iv 4, 14), počelo je i uvjet svakog apostolata laika i ništa ga ne može nadomjestiti« (AA 16). »Ovaj apostolat pojedinaca naročito je potreban i bitan u krajevima gdje je sloboda Crkve ozbiljno ugrožena« i gdje nema svećenika (AA 17).

Vjernik će vršiti apostolat poglavito *svjedočenjem života*. Papa Pavao VI. toj vrsti apostolata daje prvorazrednu važnost. On veli: »Evanđelje mora najprije biti razglašeno svjedočenjem. (...) Kršćani posve jednostavno i neusiljeno zrače svoju vjeru u vrednote koje su iznad uobičajenih vrednota i svoju nadu u nešto što se ne vidi, a čemu se čovjek po sebi ne bi usudio ni sanjati. Takvim svjedočanstvom bez riječi kršćani u srcima onih koji ih vide kako žive neodoljivo izazivaju pitanje: Zašto su oni takvi? Zašto provode takav život? Što ih — ili tko ih nadahnjuje? Zašto su među nama? Već je takvo *svjedočenje šutljivo* ali vrlo snažno i djelotvorno razglašivanje Radosne vijesti.«¹²

Premda je šutljivo svjedočenje neophodno i najglavnije za apostolat ipak nije dovoljno. Potreban je i *apostolat riječi*, tj. biti uvijek spre-

¹¹ Cit. na istom mj.

¹² Apostolski nagovor »Evangelii nuntiandi«, KS, dokum. 50, Zagreb, 1976, br. 21.

man na »obrazloženje nade« koja je u nama (1 Pet 3, 15). Nema naime potpune evangelizacije bez naviještanja Evandjelja i obznanjivanja Imena Isusova.¹³ Ne mora to biti na javnim skupovima niti pred mnoštvom. Može to biti u pojedinačnim susretima i malim skupinama, što zna biti uspješnije od onog prvoga. Krist nam je u tom primjer. On je također govorio pojedincima i malim skupinama: Samaritanki na Jakovljevu zdencu, Nikodemu kasno u noć, Lazaru i njegovim sestrama, Zakeju i članovima njegove obitelji, sakupljenima u kućama pojedinaca itd.

Osim pojedinačnog apostolata, laici mogu vršiti i *udruženi apostolat*. On se obistinjuje kad više laika zajednički rade na širenju Kraljevstva Božjega. Udruženi apostolat laika »izvrsno odgovara ljudskom i kršćanskom položaju vjernika i ujedno je znak zajedništva i jedinstva Crkve u Kristu« (AA 18). Bez udruženog ili skupnog apostolata u nekim se mjestima i na nekim područjima ne bi moglo ništa postići. Korisnost takvog apostolata uviđala se već u počecima Crkve. Stoga su Petar i Ivan zajedno propovijedali, a isto tako Pavao i Barnaba, odnosno Pavao i Sila s ostalim suradnicima.

Koncil ističe da u današnjem zajedničkom apostolatu laika postoji velika raznolikost: neki se opredjeljuju za opći cilj apostolata Crkve, neki za naviještanje Evandjelja i posvećivanja pod jednim posebnim vidom, neki za to da bi kršćanski nadahnuli vremeniti poredak, neki za apostolat obitelji, mladih, za pomoć starima, bolesnima i siromašnima (AA 19).

Kod nas je do nedavno bila Katolička okcija kao jedan od oblika udruženog apostolata laika. Može se reći da i danas kod nas postoji neka vrst udruženog apostolata laika u obliku ministranata, pjevača, čitača, karitasa, trećoredskih zajednica itd. Postoje i instituti za teološku izobrazbu laika (Zagreb, Split, Rijeka). Uza sve to, kod nas još uvijek nije dovoljno razvijena svijest, ni kod klera ni kod vjernika, o potrebi apostolata laika. Ogromna većina naših vjernika misli da su samo svećenici pozvani na apostolat, a neki od svećenika dovoljno ne uviđaju važnost apostolata laika niti pronalaze načina kako bi vjernike u tom pravcu poučili i angažirali.

No, svaki apostolat, pa i apostolat laika, bilo pojedinačni ili udruženi, treba imati dužnu vezu s crkvenim autoritetom, jer svaki apostolat mora služiti ispunjenju misije Crkve. Stoga i vrijednost apostolskog djelovanja ovisi o njegovoj usklađenosti s ciljevima Crkve (usp. AA 19).

3. Formiranje laika za apostolat

Budući da su laici pozvani na apostolat, nužno je potrebno osposobiti ih za tu misiju. Koncil to jasno ističe: »Apostolat može postići punu uspješnost jedino na osnovi mnogostrukog i potpunog formiranja« (AA

¹³ Usp. Isto mj., br. 22.

28). Osim toga, specifičnost apostolata laika nužno traži da se oni formiraju za tu misiju. Konačno, duboke promjene u životu, radu, mentalitetu današnjih ljudi, raznih znanosti i područja, na kojima Crkva mora biti prisutna i osvjetljavati ih evanđeoskom naukom, neophodno traže odgovarajuće formiranje laika da bi mogli vršiti apostolat u tim okolnostima u kojima žive. Zbog svega toga Koncil je vidio neodloživu i hitnu potrebu da ustanovi »neko radikalno sredstvo, kako bi što prije i što prodornije svi odrasli vjernici postali svjesni svoga apostolskog poziva i kako bi se formirali za apostolat«. ¹⁴

Kad se na Koncilu vodila rasprava o apostolatu laika, nadbiskup Hurbey iz Južne Afrike u svom pismenom intervenciji izrazio je slijedeće: »Apostolska formacija laika od tolike je važnosti u današnje vrijeme da bi joj biskupi i svećenici u svom pastoralnom radu morali posvetiti jednaku brigu kao i propovijedanju Riječi i liturgijskoj službi.« ¹⁵

Na III. svjetskom kongresu laika, održanom u Rimu 1967., važnost formiranja laika za apostolat istakao je Thom Kerstiens slijedećim riječima: »Naše svjedočanstvo zahtijeva od nas da upotrebimo ozbiljan napor koji bi nam osigurao da naša religiozna kultura bude na visini našeg svjetovnog obrazovanja. Nema ništa jadnije od laika koji je postigao punu specijalizaciju u svom profesionalnom životu, ali koji je u pogledu religiozne kulture ostao na razini šestog razreda pučke škole. Sigurno je da će njegovo svjedočanstvo biti prava suprotnost njegovu radu dok on slični na obučenog gorilu u zemaljskom radu.« ¹⁶

Nije teško uočiti i dokazati da je potrebna formacija laika za apostolat. Ali s tim nije sve završeno. Još se postavljaju i dva vrlo ozbiljna pitanja: *kakva* mora biti ta formacija i *kako* je ostvariti? Koncil je imao u vidu i ta pitanja te načelno na njih odgovorio: »Formiranje za apostolat pretpostavlja cjelovitu ljudsku formaciju prilagođenu čudi i uvjetima života svakog pojedinca« (AA 29). Čitavi kršćanski odgoj, počevši s prvom poukom djece, preko odgoja omladine do pouke odraslih, treba biti prožet formiranjem za apostolat. To trebaju imati u vidu ne samo katehete već i roditelji u obiteljskom odgoju (usp. AA 30).

Da bi se to ostvarilo, potrebno je *čitati Božju riječ i znakove vremena*. Ives Congar je to ovako izrazio: »Naš stav mora biti stav dvostrukog osluškivanja: osluškivanje događaja i osluškivanje Evanđelja.« ¹⁷ Događaji i činjenice koje se zbivaju u svijetu postavljaju pitanja na koja vjernik treba naći odgovor u Evanđelju. Vjernik kao Kristov učenik treba se učiti od Krista, koji je ljubio Oca i svijet, ¹⁸ da bi i on isto tako ljubio i Boga i svijet. Svijet se naime ne može pridobiti ako ga se ne ljubi i ako se ne dokaže ta ljubav.

¹⁴ T. ŠAGI — BUNIĆ, Ali drugog puta nema, str. 176.

¹⁵ Cit. na istom mj., str. 177.

¹⁶ KERSTIENS, *Narod Božji na putovima čovječanstva*, SVESCI, br. 7/8, str. 8.

¹⁷ Y. CONGAR OP, *Božji zov. Što će kršćanin u svijetu?* SVESCI, br. 9, str. 23.

¹⁸ Usp. B. HÄRING, »Discant in caritate«, SVJEDOČENJE, 2/1968, str. 1.

Vjernik — apostol treba pridobivati svijet za Boga i njegovo kraljevstvo. Stoga je potrebno da i Boga ljubi, a ne samo svijet. Boga pak može istinski ljubiti samo onaj koji je zaista krepostan, duhovan i teži za svetošću, na što su pozvani svi vjernici (LG 42). Prema tome, samo ljudi koji zrače duhovnošću i svetošću mogu biti apostoli u pravom smislu.

4. Stav svećenika prema apostolatu laika

Apostolat laika mnogo ovisi o stavu svećenika prema tom apostolatu. Nije ista stvar hoće li svećenici biti angažirani za apostolat laika ili će s nepovjerenjem gledati na njega, da li će u apostolskom radu surađivati s laicima ili ne. Koncil je svoj stav prema tom pitanju jasno izrazio slijedećim riječima: »Biskupi, župnici i ostali svećenici obojega klera trebaju uvijek imati pred očima da je pravo i dužnost svih vjernika, bilo klerika bilo laika, djelovati apostolski, i da u izgradnji Crkve laici imaju svoj posebni udio. Stoga trebaju s laicima bratski raditi u Crkvi i za Crkvu i podržavati ih u njihovim apostolskim djelima« (AA 25). Još prije Koncila dalekovidni je papa Pio XII. u pismu korizmenim propovjednicima 1954. naglasio trostruku zadaću svećenika s obzirom na apostolat laika. Istakao je naime da su svećenici dužni među laicima pronaći suradnike, formirati ih za apostolat i s njima surađivati.¹⁹

a) Pronaći suradnike

Čovjek bez suradnika teško može nešto ostvariti i postići na bilo kojem području, navlastito u pastoralnom radu. Apostoli su bili toga svjesni pa su u svom apostolskom radu uvijek tražili suradnike. Posebno je to činio sv. Pavao. On u svojim poslanicama spominje mnogo suradnika: Timotej, Tit, Apolon, Silvan, Lucije, Jason, Sosipater, Sosten, Tercije, Priska i Akvila i toliki drugi.

Svećenik kao apostolski radnik također treba tako postupati. On mora najprije upoznati pojedine vjernike i njihove sposobnosti te prosuditi koliko bi i na koji način mogli koristiti u širenju Kraljevstva Božjega pa ih onda u tom pravcu angažirati. Nije to lako, posebno ne u ovo vrijeme i na ovom terenu. Nije lako u ovo vrijeme zbog toga što je opći mentalitet vjernika da apostolski rad ne spada na njih već na svećenike. Taj nam mentalitet izvrsno ilustrira primjer koji donosi kanonik Thellier de Poncheville u svojoj knjizi »Čitavo Evandjelje u čitavom životu«. On tu veli da je došao u jednu »pravu katoličku obitelj« i zamolio je da sudjeluje u apostolatu. Dobio je slijedeći odgovor:

— Otac je odbio poziv s podrugljivim smješkom i uzvikom: »Zar da mi radimo vaš posao?«

¹⁹ Usp. J. SUENENS, Crkva u misijskom zamahu, Zadar 1965, str. 79—80.

— Majka je također odbila rekavši: »Moj je princip da se ne bavim onim što se mene ne tiče.«

— Kćerka, kojoj je napomenuo da bi grijeshila protiv ljubavi prema bližnjemu ako se ne bi žrtvovala u apostolskom radu, začuđeno je odgovorila: »Ja da grijeshim protiv ljubavi prema bližnjemu? Vi me, velečasni, vrlo slabo poznajete. Ja se ne brinem ni za koga!«

— Napokon se kanonik obrati mlađem sinu — sjemeništarcu, koji je zbog praznika bio kod kuće, upitavši ga kako je on radio na apostolatu? Ovaj mu sasvim mirno odgovori: »Nisam za to imao prilike.«²⁰

Sličan mentalitet vlada i kod naših vjernika. Uz to, mnogi naši vjernici smatraju da danas nije »unosno« biti angažiran u apostolatu.

Svećenik ne bi smio pokleknuti pred takvim poteškoćama. Naprotiv, on mora biti duboko uvjeren da su i laici pozvani na apostolat, da ima mnogo načina kako oni mogu sudjelovati u apostolatu i da su mnogi voljni u tom se angažirati. Stoga će kod vjernika pobuđivati svijest o njihovom pozivu na apostolat, iznositi načine kako mogu apostolski djelovati u konkretnim prilikama i poticati pojedince na određeni oblik apostolata. Svakako, ne bi se smijelo dogoditi da ostane neiskorišten apostolski potencijal koji se nalazi među našim vjernicima. Jedan je mladić na poticaj svećenika postao vrlo aktivan u vjerskim akcijama, a prije toga bio je sasvim pasivan. Kad su ga pitali, kako je postao aktivan, odgovorio je: »Prije me ni jedan svećenik nije pozvao da radim u apostolatu.«²¹ Zaista, mnogi stoje besposleni čekajući da im netko rekne: »Idite i vi u moj vinograd« (Mt 20, 7).

b) *Formirati suradnike*

Već smo govorili o potrebi formiranja laika za apostolat. Ovdje želim samo naglasiti da svećenici ne smiju pokleknuti pred poteškoćama koje su skopčane s tim poslom i da ne podlegnu napasti kako je beskoristan taj posao.

Suradnike nije dovoljno samo pronaći nego ih treba i odgojiti za apostolat. Svećenik mora biti svjestan da je mnogo učinio ako je samo jednog laika pronašao i odgojio kao suradnika u svom apostolskom radu. Stoga upozorava Pio XII: »Nije izgubljeno vrijeme koje smo utrošili da pripravljamo i poučavamo svoje suradnike.«²²

Odgojiti za bilo što, posebno za apostolat, ne znači samo naglasiti kako je to dužnost, odnosno samo isticati što treba učiniti a što izbje-gavati. Naprotiv, odgojiti znači prije svega otkriti skrivene sposobnosti i pronaći mogućnosti gdje bi se i kako bi se one mogle iskoristiti i upotrijebiti na dobro. Daljnji je proces odgoja usavršavati te sposobnosti u dotičnome i oduševiti ga da ih on u konkretnim okolnostima upotrijebi

²⁰ Usp. Isti, isto mj., str. 82—83.

²¹ Isti, isto mj., str. 55.

²² Cit. kod istog, isto mj., str. 86.

za postizavanje određene svrhe. Taj isti proces treba primijenti i u odgoju suradnika za apostolat. Svakako, suradnik nije samo predmet ili sredstvo u nekom poslu, pa ni u apostolatu. Naprotiv, on je subjekt koji treba samoinicijativno djelovati. Svećenik treba odgajati takve suradnike u apostolskom radu.

Istina, nije to lak posao, traži mnogo truda i vremena. Da svećenik ne malakše u tom poslu, on mora biti svjestan da vjernici — laici nisu bez sposobnosti niti bez imalo dobre volje za apostolat. Problem je samo da on zna konkretne ljude u konkretnim okolnostima oduševiti za taj rad i pokazati im način kako će raditi. Ako to uspije, njegov rad oko odgoja suradnika u apostolatu neće biti bez uspjeha.

c) *Suradivati sa suradnicima*

Kad svećenik nađe i formira laike za razne oblike apostolata, potrebno je da s njima surađuje. Potreba te suradnje ukazuje se posebno zbog dva razloga: 1. jer sâm svećenik ne može udovoljiti svim pastoralnim potrebama na području koje mu je povjereno i 2. jer čitava pastoralna djelatnost treba biti povezana s hijerarhijom koju ona vodi i koordinira (usp. AA 23). Svećenik je kao župnik, ili kao pastoralni radnik na nekom drugom području, predstavnik lijerarhije, odnosno zastupa mjesnog biskupa. Stoga je on dužan povezivati i koordinirati čitavu pastoralnu djelatnost, posebno apostolat laika, na području koje mu je povjereno. Na tom području svećenik ima vodstvenu ulogu što se tiče apostolata. Ostali su njegovi suradnici. Stoga sama narav stvari traži da se surađuje sa suradnicima.

Svećenik je dužan u apostolatu surađivati s laicima i zbog toga što sâm ne može udovoljiti svim pastoralnim potrebama. Suradnja laika nužno mu je potrebna: kod obavljanja liturgijskih čina, kod katehizacije, kod skrbi za bolesnike, siromahe, napuštene i kod svakog pastoralnog rada. On će svoje pastoralne dužnosti moći s uspjehom vršiti jedino surađujući s laicima.

Mora se priznati da nije lako surađivati s drugima, posebno ne u apostolatu. Stoga, da bi svećenik ostvario uspješnu suradnju s laicima, morat će imati mnogo takta, strpljivosti, razumijevanja, sposobnosti za slušanje i dijalog, poštivanja osobnosti drugih, povjerenja u druge dajući im prostora za osobnu inicijativu itd. U jednu riječ, mora biti sposoban da sve animira, a opet — kad ustreba — da se tako vlada kao da ne znači ništa.

Svećenik također ne smije zaboraviti da svojim suradnicima oda priznanje i iskrenu zahvalnost. Posebno treba paziti da njegovi suradnici ne dobiju dojam kako on traži njihovu suradnju za svoju materijalnu korist. Stoga će njihovu suradnju rado i platiti, ako je to potrebno i ako je u mogućnosti.

5. Neke konstatacije i sugestije za praksu

a) *Konstatacije*

Uz mnoge pozitivne stvari koje su prisutne u životu naše Crkve i u životu naših vjernika, pa i u pogledu apostolata laika, ima nekih nedostataka koji su — po mom mišljenju — glavni razlozi zašto apostolat laika kod nas nije na većoj razini. Ovdje iznosim te nedostatke s namjerom da bismo ih uočili i nastojali eliminirati.

1. Većina naših vjernika — laika smatra da apostolat nije njihova dužnost, nego da je to stvar klera: biskupa i svećenika.

2. Svima nama, klericima i laicima, manjka bolje poznavanje koncilске teologije, posebno ekleziologije.

3. Također nam svima manjka veće giblјivosti. Ustaljene prakse teško mijenjamo, pa i onda kad su se prilike sasvim izmjenile, kad te stare prakse više ne odgovaraju. Previše se bojimo rizika, pa i onda kad se nešto poduzima u sasvim dobroj nakani. Života međutim nema bez giblјivosti, bez mijenjanja onoga što treba mijenjati, bez novih pokušaja, pa makar i uz cijenu rizika.

4. O mnogim stvarima, pa i o apostolatu laika, imamo dosta teorija i načelnih rješenja: koncilski i pokoncilski dokumenti, papine enciklike, poslanice naših biskupa, studije naših teologa itd., ali nam je nedostatna efikasna praksa. Kao da od svega toga najveći dio ostaje na papiru, a tek se mali dio provada u život.

b) *Sugestije*

Izneseni nedostaci ne smiju nas smesti. Naprotiv, oni nam trebaju biti poticaj da ih eliminiramo i da stvar poboljšamo. U vidu poboljšanja apostolata laika, trebali bismo poduzimati slijedeće:

1. Svi bismo mi trebali ponovo u »školske klupe« i učiti teologiju, posebno ekleziologiju, u duhu koncilskih i pokoncilskih dokumenata. Budući da nam je to nemoguće, onda moramo čitati i meditirati te dokumente da bismo najprije mi svećenici, uz pomoć Duha, doživjeli metanoju našeg mentaliteta.

2. Vjernicima treba ulijevati svijest kako su oni pozvani na apostolat. S tim treba početi, na zgodan način, već kod katehiziranja djece te nastaviti u katehezi mladeži i odraslih.

3. Ako ne jednom tjedno, kako je predlagao na Koncilu kard. Franjo Šeper, onda svakako jednom mjesečno održati sastanak za odrasle članove župske zajednice. Na tim sastancima trebalo bi se ne samo predavati već i diskutirati, razgovarati, o suvremenim problemima Crkve, vjerskog odgoja, pastoralnog rada itd.

4. Svaka bi župa morala imati posudbenu knjižnicu vjerskog tiska, knjiga i časopisa, kako bi vjernici mogli sticati što solidniju religioznu naobrazbu.

5. Praktični apostolat laika izgrađivati na temeljima koje već imamo: što aktivnije sudjelovanje vjernika u liturgijskim činima, posebno u Euharistiji koja je središte i izvor svega života Crkve, pa i apostolata; što veću pažnju posvećivati ministrantima, čitačima, pjevačima; podupirati karitativnu djelatnost i druge pozitivne aktivnosti laika u župskoj zajednici. Svećenik treba na poseban način nastojati da preko prikladnih laika donese poruku Evandjelja onim obiteljima i pojedincima kojima sâm ne može to učiniti.

6. Konačno, trebamo imati na pameti da apostolat laika u mnogočemu ovisi o apostolatu svećenika. Samo onaj svećenik koji je uistinu apostol može od laika učiniti apostole i pronaći načina kako će i oni apostolski djelovati, jer samo apostol može drugoga učiniti apostolom.

»Po Duhu se uzdižu srca. On za ruku vodi slabe i onima koji napreduju daje savršenost. Očišćene od svake ljage obasjava i zajedništvom ih sa sobom čini duhovnima. Kao što svijetla i prozirna tjelesa, kad na njih padne zrak, i sama postaju izvor sjaja te iz sebe izžarivaju novi sjaj, tako i duhonosne duše, prosvijetljene Duhom, postaju duhovne i na druge zrače milost. Otuda su proricanja budućnosti, razumijevanje otajstava, shvaćanje skrovitog, razdioba darova, nebeski život, ples s anđelima, beskrajna radost, ustrajnost u Bogu, sličnost s Bogom i vrhunac želja, postati bog.«

(Iz upravo izišle knjige: Bazilije Veliki, DUH SVETI, IX, 23)